

sedan derifrån afdragits den del, som advokatfiskalen i Kammarkollegium tillkommer.

Om remiss till Stats-Utskottet, till hvilket nödiga handlingar skola öfverlemnas, anhålles.

Stockholm den 26 Januari 1883.

Bengt Rääf.

N:o 9.

Af Friherre Klinckowström: Angående de Kongl. teatrarne.

Vid 1881 års riksdag inlemnade jag en motion i Riksdagens Första Kammare (N:o 13) i afsigt att skydda och befordra de Kongl. teatrarne fortvaro, emedan jag ansåg och ännu anser, att derigenom sederna förädlas och smaken odlas, så *framt* dessa konstanstalters föreställningar äro *goda*.

Vid innevarande riksdag förväntas en nådig proposition i teaterfrågan enligt hvad Herr Chefen för Finansdepartementet yttrat till statsrådsprotokollet, som åtföljer Kongl. Maj:ts proposition angående statsregleringen (7:e hufvudtiteln pag. 28) »att han framdeles, under riksdagens lopp, torde få återkomma till denna fråga». I ovisshet huruvida denna motsedda Kongl. Maj:ts proposition angående teaterfrågan kan hinna framlemnas till Riksdagen förr än efter motionstidens slut, nödgas jag, ehuru okunnig om Kongl. Maj:ts afsigter med de Kongl. teatrarne framtid, nu, före motionstidens slut, väcka nedanstående motion angående de Kongl. teatrarne, för att må hända ej blifva beröfvad all möj-

lighet att kunna åtminstone i någon mån bidra till deras räddande från total estetisk och ekonomisk undergång.

Att döma af Kongl. Maj:ts nådiga proposition N:o 19, angående åtskilliga de Kongl. teatrarne rörande ärenden, afgifven till 1881 års Riksdag, torde Kongl. Maj:t äfven nu vidhålla sin då uttalade mening, *dels* att den Dramatiska teaterns fasta egendom, jemte de lösa inventarier, som teaterdirektionen pröfvade obehöfliga, i följd af scenernas sammanslagning, må vid dåvarande spelårs slut öfverlätas å Hans Maj:t Konungen, förmodligen för att försäljas; *dels ock* att Riksdagen — med förklarande att det å riksstatens 7:e hufvudtitel nu uppförda anslag å 60,000 kronor ej varder nedsatt eller indraget, så länge Hans Maj:t Konungen understödjer teatern med enahanda belopp — måtte medgifva att, der omständigheterna må sådant föranleda, Kongl. Maj:t eger rätt att till enskild person eller bolag under visst antal år till begagnande upplåta Stora teaterns fasta och lösa egendom med rätt att uppbära alla teaterns inkomster, nyssnämnda anslag deri inbegripet, mot skyldighet för den enskilde personen eller bolaget att underkasta sig de vilkor och förpligtelser, som finnas åberopade i det den Kongl. propositionen åtföljande protokoll öfver finansärenden.

Under den 27 April 1881 besvarade Riksdagen, uti underdånig skrifvelse N:o 59, denna nådiga framställning helt kort och utan alla motiv dermed, att »denna nådiga proposition har blifvit af Riksdagen afslagen».

Såsom känt är, har sedermera Hans Maj:t Konungen öfverlåtit tills vidare all befattning med de Kongl. teatrarne till Finansdepartementet samt af *egna* medel liqviderat de Kongl. teatrarne skuld, uppgående vid slutet af spelåret 1879—1880, till 227,673 kronor,¹⁾ hvilket belopp sedermera vid slutet af spelåret 1880—1881, då skulden liqviderades, lär icke obetydligt hafva ökats. Jag anser att Riksdagen bör vara Hans Maj:t Konungen stor tacksamhet skyldig för denna åtgärd och dermed förenade högst betydliga penningeuppoffringar af *egna* medel.

Den 10 Oktober 1881 träffades Kongl. operahuset af en icke obetydlig olycka, i det en eldsvåda då förstörde en del af nämnda teaters dekorationer, attributer m. m. Denna förlust uppgick, enligt Kongl. Maj:ts uppgift i 1882 års proposition angående statsverkets tillstånd och behof:

---

1) Se Hans Exc. Herr Statsministerns yttrande till statsrådsprotokollet, bilagdt Kongl. Maj:ts ofvan nämnda proposition N:o 19 angående de Kongl. teatrarne (pag. 13.)

för rustkammaren till	.....	25,000 kronor
» kostymer	»	43,100 d:o
» dekorationer	»	71,500 d:o

Summa (enl. *låg* beräkning) 139,600 kronor.

Den skada sjelfva teaterbyggnaden led vid nämnda eldsvåda uppgifver Kongl. Maj:t i nyssnämnda proposition till 35,650: 50
deraf, efter lemnad brandskadeersättning ..... 17,925: —

återstod att af statsverket bekosta 17,725: 50
hvilket äfven skedde. Deremot föreslog Kongl. Maj:t endast att 50,000 kronor skulle anslås till ersättande af den till 139,600 kronor genom ofvannämnda eldsvåda uppkomna förlust å dekorationer, kostymer och attributer.

Hvad beträffar de Kongl. teatrarne *framtid*, så tyckes densamma se mycket mörk ut, att döma af den föreskrift Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Finansdepartementet, under den 20 nästlidne September, lemnat direktionen öfver de Kongl. teatrarne att inkomma med utgiftsstat för teatrarne, dock under iakttagande att de nuvarande båda teatrarne personal sammanfördes för att spela endast på Stora teatern. Detta tyckes innebära regeringens afsigt att föreslå Riksdagen att försälja den Dramatiska teatern.

Mot en dylik anordning af de Kongl. teatrarne sammansläende och gemensamma verksamhet på endast *en* scen i det nuvarande operahuset har teaterdirektionen, uti underdånigt betänkande af den 11 i denna månad, bestämdt sökt afråda, både af finansiella och estetiska skäl. I förra hänseendet anför teaterdirektionen, bland annat, att den besparing, som derigenom kunde vinnas, skulle uppgå till endast 4,425 kronor, hvilken behållning ytterligare minskas med tillökning i utgift ej mindre för extra belysning med ljus i korridorerna vid Stora teatern, hvilken utgift vid representationerna derstädes förhåller sig till enahanda utgift vid Dramatiska teatern som 10 till 4; — utan ock med kostnaden för uppvärmning af direktörens boställsvåning, vid hvilket förhållande antagas kan, att besparingen blir högst ringa, om ens någon.¹⁾

Sedan teaterdirektionen sökt visa att i personalstaten ingen besparing kan antagas uppkomma, på samma gång som direktionen anser ovisst vara, *om* och i hvad mån indragning af Dramatiska teatern kan medföra någon nedsättning i utgifterna för gas och orkester, framställer direktionen, på grund af den erfarenhet de senare spelåren derom

1) Se den Kongl. teaterdirektionens underdåniga betänkande rörande teatrarne framtida verksamhet, af den 11 Januari 1883, pag. 11.

lemnad, huru den blifvande recetten antagligen kommer att ställa sig i jemförelse med den, som för närvarande kan vid de *båda* teatrarne påräknas. Resultatet af den undersökning, direktionen i detta hänseende framlägger, visar att i behållningen å recetterna vid den förenade scenen, mot hvad för närvarande är fallet, uppstår en minskning af 97,900 kronor, mot om verksamheten fortfarande bedrifves vid båda teatrarne.¹⁾ Häre är likväl icke inberäknad *dels* den ersättning, som torde böra tillerkännas direktören för den genom sammanslagningen i anspråk tagna boställsvåningen (omkring 4,300 kronor) med för densamma afsedda ved; och *dels* kostnaden, en gång för alla, för de förändringar och tillbyggnader vid Stora teatern, hvilka då måste utföras. Direktionen anser den blifvande förlusten genom Dramatiska teaterns indragning kunna sålunda uppskattas till minst 110,000 kronor, hvarmed det årliga statsanslaget i sådant fall behöfde ökas utöfver det belopp, som eljest vore nödvändigt för uppehållande af de nuvarande teatrarnes verksamhet. Teaterdirektionen slutar ofvannämnda, här i kort utdrag återgifna framställning af utredningen öfver den ekonomiska sidan af frågan med följande ord:

»Att det ej är i konstens intresse och från estetisk synpunkt betraktadt, som indragning af den Dramatiska teatern kan ifrågasättas, vågar direktionen antaga; och då en sådan åtgärd, enligt den utredning direktionen här ofvan sökt åstadkomma, icke heller i ekonomiskt hänseende skulle blifva för den Kongl. teater-institutionen fördelaktig, utan deremot kräfva stora uppoffringar utan motsvarande fördelar, täcktes Eders Kongl. Maj:t finna direktionen icke kunna annat än på det lifligaste afstyrka, att förändring i de Kongl. teatrarnes verksamhet och förhållande sins emellan må af Eders Kongl. Maj:t i nåder ifrågasättas. Hvarje tillbakaskridande i denna verksamhet kan icke hafva annat än olycksbringande följder. Det är ofta erinradt och kan ej nog framhållas, huru viktiga Kongl. teater-institutionens uppgift och betydelse äro: att odla allmänhetens smak och konstsinne; att uppmuntra den inhemska vitterheten och således äfven bidraga till svenska språkets vård; — och för så höga ändamål torde man med tillförsigt kunna hoppas att det mäktiga beskydd, som hittills af Sveriges Konung och folk lemnats denna institution, för framtiden i icke mindre mån må komma densamma till del.»²⁾

Slutligen och då några yttranden i Chefens för Finansdeparte-

1) Ibid. pag. 13.

2) Ibid. pag. 14.

mentet ofvannämnde skrifvelse till teaterdirektionen skulle kunna tydas derhän, som skulle regeringen hafva för afsigt att föreslå de Kongl. teatrarnes öfverlemnande åt den enskilda spekulationen, så har teaterdirektionen mot en sådan åtgärd uttalat en allvarlig och behjertansvärd reservation, med följande ord:

»Lika litet som det tillförene ansetts värdigt och ändamålsenligt att värden om någon åt vetenskap eller konst egnad statsinstitution öfverlemnats åt enskild person, hvilken, enligt sakens natur, måste i första rummet hafva till uppgift att rikta sig sjelf; lika litet kan det, under nu för handen varande förhållanden, synas välbetänkt, ändamålsenligt eller värdigt att beträffande teaterinstitutionen vidtaga en sådan åtgärd. Att den dramatiska konsten dervid skulle tillfogas den största skada, och frukten af ett hundraårigt sträfvande i bestämd rigtning gå förlorad, torde vara stäldt utom all tvifvel och således icke heller påkalla någon vidare utredning. Men från ekonomisk synpunkt anser direktionen sig böra framhålla åtskilliga betänkligheter. Äfven om den blifvande entreprenören eller direktören fortfarande komme i åtnjutande af de Kongl. teatrarnes nuvarande anslag, så väl från Kongl. Maj:t som från Riksdagen, skall hans ekonomiska ställning ytterst bero af deltagandet från allmänhetens sida; och då hans hufvudsyfte, af lätt insedda skäl, måste blifva att bereda sig sjelf största möjliga vinst af företaget, följer deraf att han dels måste konkurrera med de öfriga teatrarne om uppsättande af en repertoire, som skulle ockra på allmänhetens mer eller mindre sunda smak och tycke för stunden; dels icke har något intresse att vårda och ännu mindre att vidmakthålla och föröka Kongl. teatrarnes, statsverket numera tillhöriga materiel, hvilken representerar ett högst betydligt penningevärde. Ju större entreprenörens vinst blifver, desto större förlust kommer det deraf att successive uppstå för statsverket; och när entreprenaden är slut, kan den sannolikt icke af ny entreprenör öfvertagas, utan att ny materiel af statsverket bekostas och förty en större summa på en gång erfordras, än hvad som nu är af behovet påkalladt, för att genom ett för verkets ändamålsenliga bedrivande lemnadt *kreditiv* betrygga dess tillvaro och beskydda dess dyrbara statsegendom.»¹⁾

Ofanstående af Kongl. teaterdirektionen framställda åsigter, grundade på erfarenhet och bevis hemtade från senaste spelårens räkenskaper, visa till fyllest, att ett sammansläende af den Dramatiska teaterns och Kongl. operans verksamhet under samma tak och försäljning

1) Ibid. pag. 16--17.

af den Dramatiska teaterns hus, vore ledande till skada för så väl den lyriska som för den dramatiska scenens verksamhet, samt icke åstadkommande någon ekonomisk fördel, utan snarare stora förluster; — likaledes att en öfverlåtelse af den Kongl. operan till enskild entreprenör skulle sannolikt hafva till följd ett förfall, i flera hänseenden, af så väl den dramatiska som ock den lyriska konsten, försämra smaken och förstöra teaterns sedliga ändamål.

En vigtig angelägenhet, som Riksdagen vid afgörandet af teaterfrågan ej torde böra förbise, är att de Kongl. teatrarne fortvaro bör betryggas *för en längre tid* än såsom nu är fallet eller endast för ett år. Derigenom skulle icke obetydliga besparingar kunna åstadkommas, derigenom att direktionen skulle kunna uppgöra kontrakt med teatrarne personal på exempelvis 5 i stället för, såsom nu är fallet, på endast ett år.¹⁾ Tiden för dylika nya kontrakts uppgörande läser inträffa den 1 instundande April.

Jag delar i alla hänseenden den Kongl. teaterdirektionens ofvan anförda åsikter, och på denna grund får jag härmed vördsamt till Riksdagen hemställa, det Riksdagen ville för sin del besluta:

att, sedan H. M. Konungen numera frånsagt sig all befattning med och ansvar för de Kongl. teatrarne och deras angelägenheter, desamma måtte, såsom *national-teatrar*, öfvertagas af staten och lyda under Kongl. Ecklesiastikdepartementet; samt att departementets chef föredrager alla dithörande ärenden, som till regeringens afgörande böra hänvisas, likasom det sker för andra statsinstitutioner;

att Riksdagen fäster det vilkor vid allt vidare statsunderstöd till de Kongl. teatrarne: *att* de sceniska föreställningarne skola, såsom hittills, ega rum på så väl den Dramatiska teatern som ock å den Stora operan; *att* Dramatiska teaterns hus icke försäljes, och *att* hvarken den Kongl. operan eller den Dramatiska teatern må till enskild person eller bolag m. m. d. öfverlätas;

att — under vilkor att det årliga bidrag Hans Maj:t Konungen hittills lemnat nämnda teatrar, uppgående

---

¹⁾ Se teaterdirektionens meranämnda betänkande af den 11 Januari 1883, pag. 14—15

till omkring 67,000 kronor, fortfarande utgår — det nu på 7:de hufvudtitelns ordinarie stat för de Kongl. teatrarne uppförda anslag (60,000 kronor), ökad med 20,000 kronor eller till 80,000 kronor, öfverflyttas på 8:e hufvudtitelns ordinarie anslag;

att ett årligt *kreditiv* af 80,000 kronor måtte för de Kongl. teatrarnes behof å 8:e hufvudtitelns extra stat beviljas, till användande i mån af sig företeende behof; samt

att — till betäckande af den förlust, som Kongl. operans rustkammare, kostymförråd och dekorationer ledo vid 1881 års eldsvåda och hvilken förlust lågt uppskattades till 139,600 kronor, hvaraf, vid 1882 års riksdag en afbetalning af endast 50,000 kronor beviljades — det återstående beloppet 89,600 kronor, nu af Riksdagen måtte till betalning af ifrågavarande förlust anvisas.

Om remiss af denna min motion till Stats-Utskottet får jag vördsam samt anhålla.

Stockholm den 26 Januari 1883.

R. Klinckowström.
